

Projekt: *Czytanie ma moc!*

Warsztaty słowa

Scenariusz dla nauczyciela

1. Baza edukacyjna: książka G.L Marvela *Opowieści o zwierzętach, które zmieniły świat* /Wydawnictwo Znak emotikon/.
2. Odbiorcy: uczniowie klasy I szkoły podstawowej.
3. Cele ogólne:
 - Rozbudzenie w uczniach pasji czytelniczej.
 - Rozwijanie świadomego odbiorcy literatury i kultury.
 - Wzbogacanie słownictwa.
 - Rozwijanie wiedzy na temat życia zwierząt.
 - Zwrócenie uwagi na rolę obserwacji w życiu człowieka.
4. Cele szczegółowe:
 - Uczeń **rozdźnia** różne typy notatek.
 - Uczeń **wymienia** słowa z danej kategorii i rozumie, że niektóre słowa należą do kilku kategorii.
 - Uczeń **tworzy** mapę myśli.
 - Uczeń **uzupełnia** notatkę.
 - Uczeń **rozumie** szczególne relacje, jakie mogą łączyć ludzi i zwierzęta /pies przewodnik/.
5. Metody i formy pracy:
 - Pogadanka.
 - Rozmowa – elementy dyskusji.
 - Praca z książką.
 - Burza mózgów.
 - Obserwacja.
6. Pomoce dydaktyczne:
 - Schemat mapy myśli ze zdjęciem szympansa Davida z Jane i trzema gałęziami.
 - Fragment książki *Opowieści o zwierzętach, które zmieniły świat* – str. 50.
 - Egzemplarz książki *Opowieści o zwierzętach, które zmieniły świat*.
 - Filmik o psie przewodniku i więzi, która łączy psa i jego pana.
 - Tekst notatki ciągłej ze słowami do uzupełnienia – plik pdf.
 - Materiały do stworzenia pracy plastycznej.
 - Dzienniczek obserwacji.

7. Przebieg:

Lekcja I. Temat – Obserwacja natury. /2 jednostki lekcyjne – 90 min./

Wprowadzenie

We wstępnej części lekcji witamy uczniów i zapowiadamy kolejny warsztat czytelnicy z serii: *Czytanie ma moc*. Nawiązujemy do tematyki całego cyklu, czyli do znaczenia i roli słów w naszym życiu. Pytamy uczniów, czy pamiętają zajęcia z książką ***Opowieści o zwierzętach, które zmieniły świat*** i naszego poprzedniego bohatera Hachiko. Rozpoczynamy w następujący sposób:

- Dzień dobry, Moi Drodzy! Witam Was bardzo gorąco na naszych warsztatach czytelnicy. Odkrywamy na nich moc czytania. Mam nadzieję, że jesteście pozytywnie nastawieni. Dzisiaj przygotowałam dla Was temat, który uwielbiacie. Natura i zwierzęta. Wiem dobrze, że moglibyście rozmawiać o nich godzinami, nieraz się o tym przekonałam. Zwierzęta to temat wdzięczny, radosny i bardzo ciekawy. Dziś wrócimy do książki *Opowieści o zwierzętach, które zmieniły świat*. Czy pamiętacie, komu poświęciliśmy wiele czasu i uwagi przy ostatnim spotkaniu? Tak, był to Hachiko, wierny przyjaciel i towarzysz. Dzisiaj poznamy historię Davida Siwobrodgo. Brzmi interesująco? Liczę na to. Ale zanim Wam o nim przeczytam, chcę zaproponować ćwiczenie wprowadzające. Uczestniczymy w warsztatach słowa, a słowa ze względu na ich znaczenie, można pogrupować w różne kategorie, na przykład rośliny, zwierzęta, narzędzia, pojazdy, i tym podobne. Pobawmy się przez chwilę tymi kategoriami.

Podobne umiejętności

Po dwóch stronach tablicy /prawdziwej lub zdalnej/ zapisujemy dwa nagłówki, które określają dwie kategorie: **umiejętności człowieka i umiejętności zwierząt**. Zadanie uczniów będzie polegało na wymienieniu kilku przykładów z danej kategorii. Jeśli znajdą jakieś wspólne umiejętności, wpiszą je pośrodku. Rozpoczynamy tak:

- Temat naszej dzisiejszej lekcji brzmi: *Obserwacja natury*. Wybrałam go, ponieważ bardzo chciałam zwrócić Waszą uwagę na znaczenie obserwacji w naszym życiu. Ona uczy nas cierpliwości, uważności i spokoju. Potrafi cudownie wyciszyć i pogłębić wrażliwość na piękno. Rozszerza naszą wiedzę, pozwala odkrywać, uczy zachwytu i zbliża do natury. Jak widzicie, przynosi same korzyści. Dobry obserwator ma ogromną wiedzę o świecie i ludziach. Potrafi uchwycić najmniejszy szczegół. Dlatego chciałabym sprawdzić, jak u Was z obserwacją? Zaczniemy od wspólnej pracy, spróbujemy wskazać i pogrupować umiejętności człowieka

i umiejętności zwierząt. Przywołajcie, proszę, swoje doświadczenia obserwatorów i wymieńcie przykłady takich umiejętności. Ja będę je zapisywać w odpowiednim miejscu pod właściwym nagłówkiem, w ten sposób utworzymy dwie kategorie. /Uczniowie pracują z nauczycielem – poniżej przykłady, które można wykorzystać/.

Umiejętności człowieka: lepienie pierogów, opowiadanie dowcipów, pisanie wierszy.

Umiejętności zwierząt: nurkowanie na ogromnych głębokościach, samodzielne latanie, widzenie w ciemności.

Umiejętności wspólne: śpiewanie /ptaki i ludzie/, tańczenie, okazywanie radości.

Historia Jane i Davida

W tym miejscu zapoznajemy uczniów z antropolożką Jane Goodall i jej badaniami oraz czytamy rozdział o Davidzie Siwobrodym. Wyjaśniamy również słowa, które mogą być niezrozumiałe np. antropolog. Oto propozycja instrukcji:

- Jak zawsze jestem pod wrażeniem Waszej wiedzy i umiejętności porządkowania informacji. Czy wiecie, że kiedy wymyślaliście przykłady umiejętności, Wasz mózg wykonał bardzo skomplikowaną i trudną pracę? Naukowcy nazywają ją abstrahowaniem. Z bardzo szerokiej kategorii UMIEJĘTNOŚCI musieliście wybrać takie, które spełniają określony warunek. Poszło Wam znakomicie. Muszę docenić ten wysiłek, dlatego już za chwilę będzie spora dawka czystej przyjemności w postaci czytania. Ta historia jest niezwykła. Opowiada o przyjaźni antropolożki Jane Goodall ze stadem szympanów, a zwłaszcza z jednym z nich. Znając Hachtiko, wiecie już, że takie przyjaźnie pomiędzy ludźmi i zwierzętami są możliwe. Jane jest antropologiem, to znaczy naukowcem, który interesuje się człowiekiem, jego pochodzeniem i zachowaniem w społeczności. Postanowiła zająć się obserwacją szympanów i wzbogacić naszą wiedzę na temat życia i rytuałów tych zwierząt. Posłuchajcie, co odkryła. /Czytamy uczniom właściwy fragment o szympanie Davidzie/.

Następnie będziemy porządkować informacje z tekstu w różnego rodzaju notatkach. Wprowadzamy te działania następującym komentarzem:

- Kochani, jak Wam się podobała historia Jane i Davida? Ja zawsze, kiedy czytam artykuł albo oglądam film o niej, jestem zachwycona tym, jak wielki dar obserwacji posiadała, jak niezwykle była uważna i jak bardzo kochała to, co robiła. Tylko człowiek, który robi coś z pasją i całkowitym zaangażowaniem, może dojść do tak znakomitych naukowych osiągnięć. Popracujemy teraz wspólnie nad uporządkowaniem informacji z tekstu.

David Siwobrody – mapa myśli

Uczniowie tworzą własne mapy myśli, zapisując informacje o naszym bohaterze Davidzie na przygotowanym schemacie mapy myśli z trzema gałęziami. Sercem mapy jest zdjęcie Jane i Davida. Jeżeli pracujemy zdalnie, wcześniej wysyłamy materiał do wydruku rodzicom. Poniżej przykład wstępu do ćwiczenia:

- Weźcie teraz, proszę, kartę ze schematem mapy myśli, w której centrum znajduje się zdjęcie Jane i Davida. Podoba Wam się? Wyglądają, jakby czuli się ze sobą bardzo swobodnie. Od naszego zdjęcia odchodzą promienie, przy każdym z nich wpiszcie lub narysujcie jedną informację na temat szympansa Davida, którą odkryliście w tej historii. Możecie, jeśli Wam się podoba, dorysować więcej promieni, a także narysować obrazki, przy wybranych informacjach – w ten sposób zapamiętacie lepiej informacje. /Mieszka w Tanzanii, żyje w stadzie, jest szympansem, zaprzyjaźnił się z Jane, potrafi walczyć, jest inteligentny/. Taki sposób notowania nazywamy mapą myśli. /Uczniowie tworzą mapy/.

Uzupełnianka – notatka ciągła

W tej części warsztatu pracujemy z notatką ciągłą. Instrukcja mogłaby brzmieć w ten sposób:

- W tej historii sporo dowiedzieliśmy się również o Jane. Informacje o niej zbierzemy w notatce ciągłej. To tekst składający się z kilku połączonych ze sobą zdań. Waszym zadaniem będzie uzupełnić go odpowiednimi słowami. Macie je podane poniżej. Pamiętajcie, aby dopasować formę. /Uczniowie uzupełniają notatkę ciągłą/.

..... Goodall to znana badaczka brytyjskiego pochodzenia – antropolog. Poświęciła ona lat swojego życia na obserwację W tym celu zamieszkała w i stworzyła bliskie ze stadem zwierząt. Szczególnie zaprzyjaźniła się z jednym szympansem, któremu nadała imię Odkryła, że to zwierzęta bardzo

Słowa, których należy użyć w odpowiedniej formie: David, Jane, Tanzania, szympan, więzi, inteligentna, pięćdziesiąt.

David i ja – notatka rysunkowa

Na koniec prosimy uczniów o to, aby wyobrazili sobie swoje spotkanie z Davidem i przygotowali pracę plastyczną pod tytułem: **David i ja**. Oto przykład komentarza inicjującego:

- Na koniec zostawiłam notatkę rysunkową. Również w taki sposób możemy zapisywać ważne informacje. Wyobraźcie sobie, że Jane pewnego razu zaproponowała, że zabierze Was ze sobą do Tanzanii. Podróż doszła do skutku. Poznaliście osobiście Davida i jego stado. Jak mogłoby wyglądać takie spotkanie? Przygotujcie coś na wzór dokumentacji fotograficznej, rysunek, który będzie jak zdjęcie z gazety – realistyczne, czyli musi wiernie przedstawiać to, co mogłoby wydarzyć się naprawdę. Zaczynajcie. /Uczniowie przygotowują „zdjęcia”/.

Zadanie domowe – obserwator zwierząt

Zadanie będzie polegało na obserwacji wybranego zwierzaka. W czasie obserwacji uczniowie prowadzą dzienniczek obserwacji, w którym mogą rysować lub zapisywać swoje odpowiedzi. Zadanie wprowadzamy w następujący sposób:

- Mam nadzieję, że dzisiejsze warsztaty rozbudziły w Was pragnienie bycia obserwatorem natury. Natura lubi być obserwowana pod warunkiem, że nie przeszkadzamy i nie wzbudzamy niepotrzebnego zamieszania czy niepokoju u tych, których obserwujemy. Myślę, że obserwacja jest jednym z najdoskonalszych narzędzi naukowych. Dzięki niej lepiej rozumiemy zwierzęta. Prawdziwy badacz zawsze sprawdza swoje teorie naukowe, obserwując. W ramach zadania chcę Was zaprosić do obserwacji natury. Będziecie musieli przez 5 długich minut obserwować wybranego przez siebie zwierzaka. Może to być domowy pupil /pies, kot, chomik, papuga, rybki/ lub zwierzę, które spotkacie w czasie spaceru na dworze. Przygotowałam dla Was specjalne dzienniczki obserwacji. Uzupełnijcie je, proszę, po Waszej obserwacji.

Dla jasności omawiamy wszystkie polecenia, które znajdują się w dzienniczku.

Pamiętajcie – obserwacja ma trwać co najmniej 5 minut. Domyślam się, że dla niektórych to będzie trudny czas. Czekam na efekty. Do zobaczenia.

Lekcja II – Temat: Obserwator natury. /Jedna jednostka lekcyjna – 45 min./

Wprowadzenie

Witamy, nawiązujemy do poprzedniej lekcji i wprowadzamy w kolejną część warsztatu. Pytamy uczniów o ich dzienniczki obserwacji oraz o to, czego udało im się przez te 5 minut dowiedzieć o zwierzętach. Czy odkryli coś interesującego? Czy coś ich

zaskoczyło? A może ich wcześniejsze przewidywania potwierdziły się? Oto przykład wprowadzenia:

- Witam Moich Uważnych Obserwatorów! Jak misja? Czy się powiodła? Czy podążając za przykładem Jane, zanotowaliście wszystko skrupulatnie dla potomnych? Mam nadzieję, że tak. Z wielką chęcią zapoznam się z efektami Waszej pracy, ale na początek mam ćwiczenie rozgrzewkowe.

Uważny obserwator

Proponujemy uczniom zadanie polegające na zapamiętaniu i wymienieniu jak największej ilości rzeczy, które znajdują się w ich otoczeniu /pokoju lub sali lekcyjnej/. Wprowadzamy w następujący sposób:

- Przez najbliższe 30 sekund od momentu, gdy powiem start, będziecie obserwować swoje otoczenie, w którym teraz się znajdujecie. Gotowi? Zaczynamy – start! /Uczniowie obserwują, a nauczyciel odmierza czas/. A teraz wszyscy zamykacie oczy i w kolejności, którą wskażę wymieniacie przedmioty, które Was otaczają. Pamiętajcie, żaden przedmiot nie może się powtórzyć. Jeśli ktoś z kolegów wymieni łóżko, musicie użyć innego przykładu. Wszystko jasne? Ruszamy. /Uczniowie wymieniają/.

Dzienniczki obserwacji – omówienie

Omawiamy wyniki pracy i wnioski dzieci. Oto przykład instrukcji:

- Myślę, że poprzednie ćwiczenie bardzo nas pobudziło, a niektórych nawet obudziło, z czego bardzo się cieszę. Teraz chciałabym, abyście zaprezentowali mi swoje wnioski i odkrycia z obserwacji. /Uczniowie prezentują/.

Pies przewodnik

Prezentujemy uczniom filmik o psie przewodniku i jego pracy, łącząc temat obserwacji i roli psów przewodników, choćby tak:

- Na koniec mam dla Was wspaniałą niespodziankę. Rozmawialiśmy dużo o tym, po co ludzie obserwują naturę. Ale czy wiecie, że w królestwie zwierząt jest mnóstwo mistrzów obserwacji? Czy znacie takie gatunki? Choćby koty, one potrafią godzinami czaić się i obserwować krecią norkę. Jeśli nigdy nie widzieliście czającego się na ofiarę kota, musicie to sprawdzić. Ale filmik, który za chwilę Wam pokażę, opowie o psie w wyjątkowej roli. Będzie to pies przewodnik. Czy wiecie komu i w jaki sposób

pomaga taki pies? Osobom niewidomym. On staje się oczami swojego pana. Jaka to niezwykła i odpowiedzialna praca. Taki pies, długo przygotowywany do podjęcia tego zadania, jest niezwykłym obserwatorem, ponieważ wie, że od jego czujności zależy bezpieczeństwo, a nawet życie jego pana. Zobaczmy wspólnie film. /Uruchamiamy film/.

Zakończenie

Podsumowujemy w ten sposób:

- Kochani, wiem, że żyjemy w czasach, w których wszyscy się spieszymy. Ciągłe wydaje nam się, że zabraknie nam czasu. Robimy różne rzeczy równocześnie, nasz wzrok jest bombardowany z każdej strony. Obrazy i myśli przepływają nam przez głowę w szalonym tempie. Dlatego warto od czasu do czasu oddać się beztroskiej obserwacji. Skupić wzrok na szczególe. Wyciszyć natrętne myśli. Zobaczcie, czy w ogóle dacie radę. Znam takich, którzy bardzo się wtedy męczą. Szczerze Was zachęcam do takich 5 minutowych chwil uważności. To SPA dla umysłu. Dziękuję i do zobaczenia.

Program objęty kuratelą metodyka. Scenariusze zostały pozytywnie zaopiniowane przez dr Martę Rusek - literaturoznawczynię i dydaktyka literatury, wykładowczynię w Katedrze Polonistycznej Edukacji Nauczycielskiej na Wydziale Polonistyki Uniwersytetu Jagiellońskiego, autorkę wielu publikacji, w tym poradników dla nauczycieli.

Autorka scenariuszy: Magdalena Zaporowska – teatrolog, filolog polski, edukator i nauczyciel, na co dzień uczący j. polskiego w jednej z krakowskich szkół metodą Marii Montessori. Od lat w kontakcie z dziećmi i młodzieżą, z ich potrzebami i możliwościami edukacyjnymi. Zafascynowana tym, co dzieje się na styku sztuki i edukacji.